

TATU KOKKO

Heinäkuun päivä

ROMAANI

ICASOS • KUOPIO

Prologi

Se oli helteinen heinäkuun päivä kauan sitten, mutta muistan sen yhä yhtä selvästi kuin muistan heräämiseni uuteen aamuun. Olen jo vanha mies eikä mikään ole enää itsestään selvää, ei edes herääminen uuteen aamuun, mutta tuon päivän hehku elää yhä mielessäni kirkkaana ja terävänä. Aistin sen tunnelman niin kuin aistin joka kevät katoavan lumen. Sitä ei enää näe, mutta se jättää aavistuksen itsestään kaikkialle: oraaseen, leskenlehtiin, valkovuokkoihin, puroihin, pilviin. Se päivä on mielessäni kuin tuo sulanut lumi. Se ei ole koskaan lakannut olemasta. Se on vain muuttanut muotoaan ja solah-
tanut osaksi kaikkeutta.

Aina silloin tällöin minut valtaa vastustamaton halu elää nuo hetket uudestaan. Silloin etsin käsiini vanhat aarteeni. Tässä tavaroiden kyllästävässä maailmassa muutamat tärkeät muistot tuntuvat todelliselta ylellisyydeltä. Minä istun tuoliini ja tutkin niitä kaikessa rauhassa. Ei ole kiire mihinkään. Ajattelen, että aika on kuin joki. Se virtaa kapeikoissa ja koskissa nopeammin, mutta alavilla mailla se levittäytyy ja miltei pysähtyy. Minun purteni lipuu jo levollisesti, mutta nuo rakkaiksi käyneet esineet virkistävät muistiani ja opastavat minut takaisin vastavirtaan, ja kuin taikaiskusta saan siivet selkääni, muutun joksikin vanhaksi huuhkajaksi, jolta jo erehdyttävästi näytänkin, ja matkaan yläjuoksulle.

Siellä näen vaaleansinisen kuplavolkkarin. Se kiittää pölyistä pikkutietä jossakin Savon perukoilla, ja minä nuori innokas toimittaja istun ratissa, hyräilen hiljaa ja pureskelen salmiakki-Panttereita, joihin olen kehittänyt lyhyessä ajassa lähes uskontoa hipovan intohimon. Hiestä pehmennyt rasia rapisee kourassani kun hamuan vihonviimeistä pastillia pikkurilli tiukasti ohjauspyörän ympärille kiertyneenä.

Muistan vieläkin, kuinka tunsin eräänlaista villiä veljeyttä laatikon kannessa loikkaavan pedon kanssa. Minäkin olin täynnä kapinaa ja kuohuvia tunteita. Olin loikannut pois tutun ja turvallisen elämän piiristä. Kapinoin vanhempiani vastaan. He olisivat halunneet tehdä minusta isäni kopion, tärkeän hammasrattaan yhteiskunnan valtavaan koneistoon. Hattu päähän, puku ylle, popot jalkaan, salkku käteen, viitta käsivarrelle, musta sontikka kyynärtaipeeseen – eihän sitä koskaan tiedä vaikka sataisi – ja reippaat marssiaskleet kohti jotakin mielikuvituksetonta rahaa tuottavaa toimeentulolokeroa. Mutta ei se ollut minua varten se elämä. Ei! Maailma oli muuttumassa. Elimme kuusikymmentäluvun puoliväliä. Olimme nuoria ja havahtumassa uuteen aikaan. Meissä oli voimaa. Meillä oli intoa ja halua tehdä asiat toisin. Ajattelimme kuin yhteen ääneen: meistä voi tulla jotakin aivan muuta.

Pelasin jalkapalloa Klubissa ja soitin kitaraa omassa yksinäisyydessäni. Vaihdoin lakiopinnot kirjallisuuteen, mutta se ei vielä tyydyttänyt minua. Syvällä ahtaassa ujoudessani kaipaasin erilaista toimintaa. Halusin tulla kuulluksi, en pelkästään opiskella ja touhuta kaveriporukassa. Halusin kirjoittaa, kirjoittaa enemmän ja ottaa kantaa ja kuin onnen kaupalla jutujani julkaistiin Helsingin Sanomissa. Hämmästyin itsekin kun kuulin, että niistä pidettiin. Pääsin toimitukseen, sain lisää vastuuta. Tein pieniä haastatteluja ja reportaaseja ajankohtaisista aiheista, mutta mielikuvitukseni ja sanomisen paloni

eivät saaneet vieläkään täyttä tyydytystä.

Halusin revitellä ja leikitellä, mutta en uskaltanut, jokin sisään rakennettu pato pidätteli minua.

Sitten kohtalo puuttui tapahtumien kulkuun. Eräälle mielenkiintoiselle haastattelumatkalle lähtevä toimittaja sairastui. Minä olin sopivasti käsillä ja sain pestin. Noin vain! Pääsin suurelle löytöretkelleni, ja se totisesti muutti elämäni.

Näin olin päätynyt volkkarin rattiin. Näin olin ajautunut kaukaiselle, mutkaiselle, pahaiselle soratielle ja vaihtanut Helsingin kulmikkaat betonivuoret ja hellettä hohkavat asfalttikukkulat udunomaiseen, kesäiseen maalaisidylliin. Ja voi kuinka nautin joka hetkestä! Ilmassa tuoksui elämän ihme, niitetyn heinän keveys, muhevan maan kosteus, se tietynlainen mustavalkoisen suomifilmin ikuinen suvituuli, kun pellot leimuavat vihreyttään, järvet kimmeltävät sinisyyttään ja metsät kuiskivat väkeviä sävyjään.

– Sitä ollaan Savossa, totesin itsekseni ja aivan kihisin inosta, muistan sen niin kovin selvästi. Tuskin pysyin istuimellani. Ajattelen sitä nyt lähinnä huvittuneena ja suurella hellyydellä. Oikein vaalin nuoruuteni intoa kuin pientä lasta, se oli sentään ensimmäinen merkittävä tutkimusmatkani. Olin kuin valon häikäisemä, maan alta pakoon päässyt vanki, joka oli juuri karistellut synkän menneisyytensä jonnekin kumipyörien nostattaman pölyn takaiseen maailmaan.

Hymyilin ja hyräilin nautinnollisesti: – *Michelle, my belle.*

Beatles tarjosi polttoainetta kapinalleni, mutta myös toisenlaisille tunteilleni, jotka raastoivat rintaani kirvelevän suoisesti. Olin nimittäin syvästi rakastunut erääseen nuoreen neitoon. Tai luulin olevani rakastunut, sillä sydämeni hyppi aina hänet nähdessäni, silmissäni sumeni enkä saanut sanaa suustani. No, myöhemmin tulin oppimaan, että todellinen rakkaus on jotakin paljon enemmän, jotakin polttavampaa,

mutta silloin en voinut tietää enemmästä. Hän oli vain niin valtavan ihana, tullut toimitukseemme uutena vasta muutamia päiviä aiemmin.

– *I love you, I love you, I love you!* lauloin ja painoin kaasupoljinta. Janosin kiihkeästi vastakaikua rakkaudelleni, mutta hukutin tuon kiduttavan kaipuun vauhdin huumaan ja jännitykseen.

Suoran päässä oli nyppylä, volkkari kiihtyi, nousi kummun harjalle ja ponkasi ilmaan. Muistan kuinka nauroin ja huusin:

– *I want you, I want you, I want you!* Ja siitä latauksesta, joka tuohon kakofoniseen meteliin sisältyi, olisi Paul McCartneykin ollut kateellinen.

Tunnemyrskyni oli näin jälkeinpäin ajatellen säälistävän vaisu ja ristiriitainen. Olin vihdoinkin vapaa, mutta kaipasinkin halusin takaisin. Olin vapaa tylsistä rutiineista ja puurtamisesta, mutta odotin noita samaisia seikkoja palavasti, sillä tiesin hänen olevan siellä kaiken sen keskellä, ruiskukkani, onnenlintuni.

Mutta yhtä kaikki se päivä oli käännekohta. Silloin elämäni muuttui. Mielikuvissani näen nyt kuinka koin eräänlaisen mystisen muodonmuutoksen, kuinka volkkarini muuntui tari-noiden ratsuksi, kuinka sen pelti ja kromi syntyivät uudelleen lihaksi. Silmänräpäyksellisen, metamorfisen ihmeen kautta autoni kylkiin kasvoivat siivet, sen renkaat aukenivat kavioiksi ja minusta tuli elämäni sankari. Hyppäsin kummulta ja leijuin ilmojen halki vain hetken, mutta kuitenkin riittävän pitkään että jotakin merkittävää ennätti tapahtua. Olin aina ollut ujo ja arka. Nyt halusin muutosta. Halusin riehaantua. Halusin riistäytyä. Halusin hurmioitua.

Kurkotin korkealle, mutta kapsahdin volkkareineni päivi-neni takaisin maahan, ja kivet ja kävyt ropisivat pitkälle tien-varren sankkaan katajikkoon.

– Jahuuuu! kiljuin ja hihkuin niin että höyry puhisi korvis-tani, ja vaikka kaipasinkin ihastukseni luo, oli tehtävä Savossa sen verran erikoinen ja mielenkiintoinen, että tiesin kestäväni eron.

Tarkensin ajatukseni tulevaan työhön. Pääsisin haastattelemaan iäkstä naista, jolla oli kenties ainoana maailmassa oma-kohtaisia kokemuksia taitelija Eero Järnefeltin kesästä vuonna 1891. Ja vieläkin hämmästelen sinä päivänä ensimmäistä kertaa tapaamani vanhan naisen terävää muistia ja tarinanker-tojan taitoja. Hän yksinkertaisesti kietoi minut pauloihinsa. Hän sanaili ihanista kesäisistä päivistä, viiltävästä rakkaudesta ja eräästä erikoisesta pojasta, joka toi mieleeni Vaahteramäen Eemelin, ja saa minut aina hyvälle tuulelle.

Mutta tuosta kaikesta minä en tiennyt vielä siinä volkkarilla huristellessani. Olin mielestäni kuin paraskin salapoliisi ratkaisemassa korvaamattoman arvokkaan maalauksen mys-teeriä ja noin vain, minun ansiostani, olisi arvoitus pian rat-kaistu. Se olisi vuosikymmenen suurin taidesensaatio. Näin Helsingin Sanomien otsikot mielessäni.

*Järnefeltin mysteerit avattu.
Kadonnut maalaus löydetty.
Kirjoittanut Jarmo Vitbrandt.*

Liikutin taustapeiliä ja katsoin itseään silmiin.

– Hyvä, Kokki. Homma hoidossa. Lisää kaasua. Mut-ta samassa minun oli jarrutettava. Tie päättyi t-risteykseen. Volkkarin renkaat ulvahtivat. Auto kääntyi sivuttain ja niiasi tienreunaan, pysähtyi juuri ennen ojaa ja suurta kiveä. Kuulin veren kohisevan korvissani. Odotin. Pyyhkäisin sitten otsaani, peruutin, vaihdoin ykköselle ja painoin taas kaasua, nyt hyvin kevyesti.

Auto liukui eteenpäin, ja siinä kohosi se, mitä olin niin innolla etsinyt: Savolaisen kyläkaupan korkeaharjainen profiili.
– Perillä ollaan.

1. OSA

*Mutta silloin tällöin muistuu mieleeni tuo päivä, tuo ilta ja
tuo yö. Silloin elän aina uudelleen kaikki.*

Juhani Aho:
Kosteikko, kukkula, saari (katkelma)
Lastuja I, 1891